

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

การสังเคราะห์งานวิจัยวิธีการเรียนวิธี การสอน รูปแบบการเรียนการสอน ที่ ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทย วิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษา

รองศาสตราจารย์.ดร.แก้วตา คณะวรรณ¹Ph.D. (Educational Psychology, Child Development,
Curriculum and Instruction)

M.A. (Curriculum and Instruction)

ดร.สุชาดา กรเพชรปานิ²

Ph.D. (Educational Science)

ค.ม. (วิจัยการศึกษา)

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ของมนุษย์ที่พัฒนาอย่างรวดเร็วทั้ง
ปริมาณและคุณภาพ สภาพเช่นนี้นอกจากจะ
ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องมีความสามารถที่จะเลือก
คัดความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แล้ว ยังมี
ผลต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน โลกปัจจุบัน
และโลกอนาคต เป็นโลกซึ่งโรงเรียนและครูไม่
สามารถรับผิดชอบถ่ายทอดมวลความรู้ให้นักเรียน
ได้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องฝึกอบรมให้นักเรียน
สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นั่นคือ สร้างทักษะ
การเรียนรู้ที่ยั่งยืน ที่นักเรียนจะใช้ทักษะนี้เรียนรู้
ไปได้ตลอดชีวิต

ก่อนที่จะเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนที่ใช้
กันอยู่ตามหลักสูตรประถมศึกษาล่าสุด คือ ฉบับ
ปรับปรุง 2533 จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และ
สังเคราะห์เพื่อทบทวนและค้นหาว่า วิธีการเรียน

การสอนที่ใช้มานานแล้วและยังคงใช้อยู่ มีข้อดี
ข้อเสียอะไรบ้าง มีวิธีการเรียนการสอนอะไรบ้างที่
ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เนื่องจากการวิจัยเกี่ยว
กับการเรียนการสอนมีผู้ทำการวิจัยไว้มาก ส่วน
ใหญ่เป็นงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ซึ่งมีคุณภาพ
เพราะอยู่ในความดูแลของผู้ทรงคุณวุฒิ งานวิจัย
ครั้งนี้จึงสังเคราะห์งานวิจัยที่มีผู้วิจัยไว้แล้ว เกี่ยว
กับวิธีการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับประถม
ศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 - 2541

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับ
วิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียน
การสอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ที่
ส่งผล ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

2. สังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยว
กับวิธีการเรียน วิธีการสอน และรูปแบบการเรียน

¹ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การสอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ที่ส่ง
ผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกงาน
วิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ดังนี้

1. เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเรียน วิธี
การสอน และรูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษา

2. เป็นงานวิจัยของหน่วยราชการ สถาน
ศึกษา วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่างๆใน
ประเทศไทย ที่พิมพ์เผยแพร่ ปี พ.ศ. 2533 -
2541

3. เป็นงานวิจัยที่ผ่านการประเมินคุณภาพ
โดยใช้แบบประเมินของ อุตุมพร จามรمان
(2537) ผลการประเมินอยู่ในอันดับคะแนนตั้งแต่
70 คะแนนขึ้นไป

4. เป็นงานวิจัยที่มีค่าสถิติที่จำเป็นและ
เพียงพอ สำหรับการแปลงค่าให้เป็นค่าขนาด
อิทธิพล สำหรับการสังเคราะห์เชิงปริมาณ และมี
รายงานเนื้อหาเพียงพอสำหรับการสังเคราะห์เชิง
คุณภาพ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่นำมาสังเคราะห์เชิงปริมาณ แบ่ง
ออกเป็น

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการเรียน วิธี
การสอน และรูปแบบการเรียนการสอน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าขนาดอิทธิพล
ของผลการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี

2 ประเภท คือ แบบประเมินรายงานวิจัย และ
แบบสรุปรายงานการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ทั้งในส่วนราชการสถาบันการศึกษาระหว่างเดือน
กันยายน 2541 - มกราคม 2542 ประเมิน
คุณภาพได้งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 170
เรื่อง เป็นงานวิจัยที่สามารถนำมาสังเคราะห์เชิง
ปริมาณได้ 134 เรื่อง และสามารถนำมา
สังเคราะห์เชิงคุณภาพได้ 26 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้สถิติ
บรรยาย เช่น การแจกแจงความถี่ ร้อยละ การ
วัดแนวโน้มเข้าสู่สเกลกลาง และการวัดการกระจาย
2. การสังเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้วิธี
วิเคราะห์เมตาดาของกลาส (Glass 1981)

3. การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้วิธี
วิเคราะห์เนื้อหา สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจ และ
งานวิจัยประเภทอื่นๆ

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
เบื้องต้นของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มี
ข้อมูลที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

1.1 ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยระดับ
ปริญญาโท (ร้อยละ 91.1) ของมหาวิทยาลัยต่างๆ

1.2 ประเด็นที่ทำวิจัย พบว่า ส่วน
ใหญ่เป็นการวิจัยเรื่องวิธีการเรียน (ร้อยละ 37.1)
วิธีการสอน (ร้อยละ 34.1) ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับ
รูปแบบการเรียนการสอนมีน้อยที่สุด (ร้อยละ 7.1)
และมีการวิจัยเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ การพัฒนา

สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล การศึกษา สภาพ และปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย และพฤติกรรมการสอนของครู เป็นต้น (ร้อยละ 21.8)

1.3 ลักษณะการวิจัย งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (ร้อยละ 85.9) งานวิจัยเชิงสำรวจเล็กน้อย (ร้อยละ 7.6) และมีงานวิจัยประเภทอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่ง (ร้อยละ 6.5)

1.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกมาศึกษาในงานวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (ร้อยละ 88.2) อยู่ในสังกัดกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 5.3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.2)

ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 การวิจัยเกี่ยวกับทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียน เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวิธีการเรียน วิธีการสอน รูปแบบการเรียนการสอน กับวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งหมายถึงการสอนตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าวิธีใดจะมีผลพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนดีกว่ากัน ผลการสังเคราะห์เป็นดังนี้

2.1.1 วิธีการเรียน พบว่า การเรียนด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงสุด วิธีเรียนจากเพื่อนมีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงรองลงมา ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า วิธีการเรียนวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลด้านทักษะการอ่านไม่แตกต่างกัน

2.1.2 รูปแบบการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.28 เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของขนาดอิทธิพลด้านทักษะการอ่าน พบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างวิธีต่าง ๆ

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับทักษะการเขียน พบว่าค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลตามลำดับดังนี้

2.2.1 วิธีการสอนแบบใช้สื่อแบบใช้กิจกรรม แบบประสม วิธีการเรียนด้วยตนเอง และเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอน

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3.1 วิธีการเรียน พบว่า วิธีการเรียนด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยของขนาดอิทธิพลสูงกว่าวิธีการเรียนจากเพื่อน

2.3.2 วิธีการสอน พบว่า มีค่าเฉลี่ยของขนาดอิทธิพลตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ วิธีการสอนแบบใช้กิจกรรม วิธีการสอนแบบใช้สื่อ และวิธีการสอนแบบประสม

ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ

จากงานวิจัยสำรวจจำนวน 26 เรื่อง แบ่งเป็นประเภทตามเนื้อหาที่ศึกษาได้ 6 กลุ่ม สรุปผลการสังเคราะห์ได้ดังนี้

3.1 กลุ่มหลักสูตรและการสอน โดยภาพรวมครูส่วนมากทำการสอนครบขั้นตอนที่ควรจะทำ ตั้งแต่การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ การวัดและประเมินผล การสอน วิธีการสอนที่รายงานมา ครูใช้น้อยหรือไม่ได้ใช้เลยคือ การใช้คำถามส่งเสริมการคิด วิธีฝึกให้นักเรียนคิด และกล้าแสดงความคิดเห็น

อารมณ์ ความรู้สึก และสุนทรีภาพของตนเอง กิจกรรมที่ใช้บ่อย เช่น การอภิปรายการได้ว่าที่ การแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การแนะนำหนังสือปากเปล่า ซึ่งเป็นเหตุให้เมื่อประเมินความสามารถของนักเรียนในลักษณะผลผลิตนักเรียนจึงด้อยในเรื่องความคิดและการแก้ปัญหา

3.2 รูปแบบการสอน ผลการสังเคราะห์สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาใช้ได้ผลดี ทำให้นักเรียนเรียนดีขึ้น ทักษะภาษาดี ครูมีความเข้าใจ นำไปใช้ได้เพราะขั้นตอนไม่ซับซ้อน ผู้ปกครองเห็นด้วยและสนับสนุนผู้บริหารก็เห็นว่ามีประโยชน์ และสนับสนุนส่งเสริมครู แต่ก็มีรายงานปัญหาที่ปรากฏทั้ง 5 ชั้นของการสอน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป ชั้นที่หนึ่ง เด็กส่วนหนึ่งจำเรื่องได้ เด็กอีกส่วนหนึ่งจำไม่ได้ ชั้นที่สอง นักเรียนไม่เข้าใจและไม่กล้าแสดงออก ชั้นที่สามและสี่ นักเรียนน้อยคนที่สามารถบอกข้อความให้ครูเขียนได้ ชั้นที่ห้า ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อหรือคิดกิจกรรมอื่น ๆ เสริมทักษะภาษา

3.3 วิธีสอนอ่าน การฝึกให้นักเรียนเรียนรู้ความหมายของคำใหม่จากประโยคที่ประกอบด้วยคำที่นักเรียนเรียนรู้มาก่อนแล้ว ทำให้นักเรียนเรียนรู้คำใหม่ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ การสอนอ่านที่ให้ข้อมูลย้อนกลับ วิธีแก้ไขและการให้กำลังใจ เป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของนักเรียนสูงขึ้น

3.4 วิธีสอนเขียน

มีการสร้างหนังสือชุดการฝึกเขียนเชิง

สร้าง นำไปฝึกนักเรียนให้เขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ ในการสอนเขียนร้อยกรอง ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีฝึกให้นักเรียนเขียนคำคล้องจองและคำสัมผัส โดยมีตัวอย่างบทร้อยกรอง และแผนผังบทร้อยกรองประเภทต่าง ๆ เป็นสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากภาษาไทยกลางเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน นักเรียนที่พูดหรือใช้ภาษาถิ่น อาจมีปัญหาการเข้าใจหนังสือแบบเรียน จึงมีการศึกษาเกี่ยวกับคำยากและคำง่ายในแบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการสอนที่เริ่มจากง่ายไปหายาก

3.5 พฤติกรรมการสอนของครู

โดยภาพรวมครูส่วนใหญ่สอนตามขั้นตอนของการสอนภาษาไทย ใช้สื่อคล้าย ๆ กัน กิจกรรมในชั้นเรียนก็ใกล้เคียงกัน วิธีการวัดและการประเมินผลก็คล้ายคลึงกัน ไม่สามารถแยกได้ชัดเจนว่า ครูที่ทำการสอนจนได้เป็นครูดีเด่นหรือครูที่สอนแล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีวิธีสอนต่างไปจากครูทั่วไปอย่างไร

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2537) ศึกษาครูดีเด่น จำนวน 399 คน พบว่า รูปแบบการสอนที่ครูดีเด่นใช้คือ การสอบถามคู่มือครู การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา สอนแบบประสมประสาน สอนแบบเรียนปนเล่น และแบบบูรณาการกับวิชาอื่นๆ ในชั้นสอนก็เน้นการฝึกทักษะภาษาทั้ง 4 ด้าน การทำแบบฝึกหัด ทำการบ้าน และจัดกิจกรรมเสริมทักษะ ไม่มีรายงานเกี่ยวกับการฝึกทักษะกระบวนการหาความรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทย

ควรค้นหาคำว่าความรู้ให้เป็นที่ยุติและยอมรับกันว่า ทักษะกระบวนการหาความรู้ทางภาษามีขั้นตอนเป็นอย่างไรผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทยที่ผ่านมาแล้ว (โสภณ โปรินทร์ 2532, วิจิตรา อ่างในภูษิต บุญทองเถิง 2536, กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 2538, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2538, ประภาพรรณ เสี่ยงวงศ์ และคณะ 2538) และการสังเคราะห์ครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกันว่า วิธีเรียนด้วยตนเองมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อผลการเรียน นี่ควรเป็นจุดเริ่มต้นของวิธีการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทย และเป็นโอกาสปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวทางส่งเสริมให้นักเรียนประถมศึกษาสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ยืนยันแล้วว่า เด็กมีความสามารถทำได้ตั้งแต่วัยเด็กตอนต้น จากนั้นจึงนำมาสอนและฝึกให้นักเรียนทำกระบวนการนั้นจนเป็นทักษะติดตัว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

1. งานวิจัยที่ยังมีน้อยสมควรสนับสนุนให้ศึกษาวิจัย คือ

- 1.1 การฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 1.2 ผลการเรียนรู้ด้านเจตคติ
- 1.3 ความคงทนของการเรียนรู้
- 1.4 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

2. ปรับปรุงวิธีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม การสอนของครู เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์นำไปใช้ได้

3. ทำวิจัยในชั้นเรียน ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเรียน เช่น

3.1 ลักษณะความสัมพันธ์ และรูปแบบการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน

3.2 บุคลิกภาพของครูกับวิธีการปกครองชั้นเรียน

3.3 สภาพการคบหาและมิตรภาพของนักเรียน

4. ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ระหว่างการเรียนการสอนภาษาไทยว่า มีผลอย่างไรต่อการรู้จักตนเองของนักเรียน

5. ทดลองวิจัยวิธีการเรียนการสอนภาษาไทยที่ฝึกความอดทนต่อความเห็นที่แตกต่างกันในหมู่นักเรียน

บรรณานุกรม

- กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539). รายงานการวิจัยเล่มที่ 1 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา (ระหว่างปี พ.ศ. 2527 - 2536). กรุงเทพฯ ฯ : กรมการศาสนา.
- ประภาพรรณ เสี่ยงศรี และคณะ. (2538). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2527 - 2536 ของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่มีการดำเนินการวิจัยในเขตการศึกษา 1. (อัสสัมชัญ).
- ภูษิต บุญทองเถิง. (2532). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ศึกษาในระดับประถมศึกษา. ปรินญาตศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โสภณ ไพรัตน์. (2532). การสังเคราะห์ที่เกี่ยวกับการสอนกลุ่มทักษะในระดับประถมศึกษาของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรินญาตศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- อุทุมพร จามรมาน. (2527). การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

